

LOYIHA BOSHQARUVIDA BILIMLARNI BOSHQARISH

Abdurazakova Moxidil Abdunasimovna

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Biznes va tadbirkorlik oliy maktabining 70411202 – Loyiha boshqaruvi (Project Management) magistratura mutaxassisligi sirtqi ta'lim shakli tinglovchisi

Annotatsiya: Loyiha boshqaruvi bilimlar bazasining tuzilishi va uni shakllantirish mexanizmi tasvirlangan. Ushbu maqolada muallif loyihalarda bilimlarni boshqarish haqida batafsil gapiradi. Avvalo, maqolada bilimlarni boshqarishning barcha afzalliklari va u loyiha jamoasi hayotini qanday osonlashtirishi haqida gapiriladi.

Kalit so'zlar: loyiha boshqaruvi, bilim, loyihada bilimlarni boshqarish.

Loyihalash - bu kontsepsiyaning paydo bo'lishidan boshlab uni amalga oshirishgacha bo'lgan korxonani tuzish va rivojlantirish bo'yicha faoliyat. G'oyani hayotga tatbiq etish uchun reja tuziladi, bu vaqt davrlari va davom etayotgan jarayonlar bo'yicha bo'lingan barcha keyingi harakatlar stsenariysi. Jarayonlar parallel ravishda ham, bir-biridan mustaqil ravishda ham, o'zaro yaqin aloqada ham amalga oshirilishi mumkin. Innovatsion ishlanmalar turli sohalarda chuqur bilim talab qiladi inson faoliyati Kalit so'zlar: iqtisodiyot, qurilish, moliya, odamlar bilan ishlash. G'oyani amalga oshirish har doim ma'lum o'zgarishlarni talab qiladi va ularni sifat jihatidan boshqarish uchun maxsus bilimga ega bo'lgan shaxs - loyiha menejeri tayinlanadi. Loyihani boshqarish deb aytishimiz mumkin kasbiy faoliyat inson, uning mohiyati resurslarni maqbul taqsimlash va kerakli natijaga erishish uchun odamlarga ta'sir qilish uchun eng zamonaviy bilimlar, usullar, vositalar, texnologiyalardan foydalanishdir. An'anaviy operativ boshqaruv tez o'zgarib, tez rivojlanayotgan va o'zgaruvchan atrof-muhit sharoitlariga integratsiyalasha olmaydi.

Loyihani boshqarish korxonani hayotiy tsiklining bosqichlariga asoslanadi:

* Boshlash(vaqtlan, zarur resurslarni dastlabki baholash, maqsadlarni belgilash va xavflarni tahlil qilish).

* Rejalashtirish(investorni qidirish, byudjetni hisoblash, maqsadlar, xavflar va harakatlar jadvali).

Amalga oshirish(rejaning bajarilishini nazorat qilish va oraliq natijalarga erishish, bosqichma-bosqich moliyalashtirish, rejaga zarur o'zgartirishlar kiritish).

Xalqaro amaliyotda loyiha boshqaruvi (Project management) dan foydalanish tez rivojlanayotgan va o'zgarib borayotgan beqaror va noaniq tizimlarda innovatsion g'oyalar va yuqori samarali boshqaruv texnologiyasini amalga oshirish vositasidir. Bu

birinchi navbatda soliq, qonunchilik, resurs tizimlariga tegishli. Bunday boshqaruv tizimini qo'llash orqali ishlab chiqarish, ilmiy va ijtimoiy xarakterdagi murakkab muammolarni hal qilish mumkin.

Loyihaning amalga oshirilishi ma'lum ichki dinamik va tashqi muhit qurshovida yuz berib, unga ma'lum ta'sirini o'tkazadi. Shu bilan birga, qurilish loyihalarida bino etilayotgan qurilma konstruktsiyalariga tushadigan barcha turdagi statistik va dinamik yuklarni aniqlay olish va hisoblay olish zarurligi kabi, kengroq ko'lamdagi loyihada ham, loyihaga va uning muhitiga ta'sir qilishi mumkin bo'lgan barcha jismoniy, iqtisodiy, ijtimoiy, moliyaviy tashkiliy va h.k. omillarni aniqlash va hisobga olish muhim, ma'lum sharoitlarda bunday omillarning har biri loyiha uchun xavfli bo'lib chiqib, uning buzilishiga olib kelishi mumkin. Loyiha atrof-muhit o'rtasidagi munosabatni ma'lum bir mahsulot ishlab chiqaradigan korxonaga uchun mahsulotni rivjlantirish loyihasi misolida ko'rib chiqish mumkin. Oddiy, uzoq muddat faoliyat tashkilot o'zgarishlar va yangilanish sharoitida talabning yuzaga chiqishiga asos bo'lib xizmat qiladi. Bu esa, natijada loyihaning paydo bo'lishiga olib keladi. Qachonki loyiha haqiqatdan boshlangan bo'lsa, u mustaqil rivojlana boshlaydi. Loyihani amalga oshirish jarayonida uning ishtirokchilari o'z vazifalarini bajarishga e'tibor qaratadilar. Loyihani amalga oshirish davomida korxonaning ishlab chiqarish, sotish, boshqaruvdagi oddiy hayoti davom etaveradi. Xuddi shu holat loyihaning muhitiga ham tegishli. Bu yerda ham o'zgarishlar yuz berib, ular korxonaga orqali loyihaga ta'sir etadi. Loyihani mavjud shart-sharoit va ular rivojidan ajratib bo'lmaydi.

Har qanday loyihani amalga oshirish investitsiyalar bilan bevosita bog'liqdir. Shunga ko'ra, hayotda loyihalarning turli-tumanligidan kelib chiqib, unga yo'naltiriladigan investitsiyalarning ham yo'nalishlari, sohalari, manbalari, muddatlari, ishtirokchilari, investorlari, ahamiyati turlicha bo'ladi. Biroq, turli loyihalarga yo'naltirilgan investitsiyalarda shunday umumiylik saqlanib qoladiki, buni anglash maqsadga muvofiqdir.

Loyihalarni boshqarish boshqaruv orqali amalga oshiriladi. Shunga ko'ra, aytish mumkinki, boshqaruv – bu ma'lum bir ijobiy natijaga erishish uchun, uslublar va tamoyillar yig'indisi orqali biror ob'ektga maqsadga muvofiq ta'sir etish. Inson faoliyatining barcha sohalariga, shu jumladan, investitsiya loyihalarini amalga oshirish sohasiga ham boshqaruv jarayoniga taalluqlidir. Investitsiya loyihalarini boshqarish ma'lum bir uslub va tamoyillarga tayanib maxsus loyiha menejeri yoki loyiha boshqaruv kengashi tomonidan amalga oshiriladi.

Loyihalarni boshqarish amaliy va sintetik fan hisoblanadi. Loyihalarni boshqarishning alohida fan sifatida yuzaga kelishi loyihalarni boshqarishga bo'lgan talab va boshqarish usullarini ishlab chiqish va tanlashga bo'lgan zaruriyatning ortishi bilan bevosita bog'liq hisoblanadi. Bu, ayniqsa, 1970-yillarda G'arb mamlakatlaridagi yirik kompaniyalarning aksariyat qismida faoliyat sohalarining kengayishi va

murakkablashib borishi, raqobat sharoitlarining kuchayishi sabab loyihalarni boshqarish usullarining rivojlanishi va keng foydalanilishiga katta ta'sir ko'rsatdi.

Har bir inson biror-bir ishni bajarishdan oldin uni rejalashtiradi, xuddi shuningdek, har bir korxonada yoki tashkilot biror-bir vazifani bajarishdan avval uni rejalashtiradi. Strategiya ham rejalashtirishga o'xshab ketadi, ammo strategiya kattaroq tushunchadir. Strategiya deganda, avvalambor, tanlangan yo'l tushuniladi, ya'ni korxonada o'z faoliyatini, kelajakni o'ylab, kelajakdagi daromadini sarhisob qilib, bundan so'ng korxonasida qanday risklar borligini va ularning oldini olish yo'llarini ishlab chiqishi tushuniladi. Hozirda bizda juda oz korxonalarda bunday rejalashtirishlar, strategiyani tanlash olib boriladi. Chunki, murakkab bozor sharoitida kelajakni o'ylab aniq bir ishni amalga oshirish juda qiyinligi sababli korxonada rahbarlari bunday strategiyalar tanlashmaydi va to'g'ridan-to'g'ri faoliyat olib boriladi. Bozorning tez-tez o'zgarib turishi va boshqa bir qancha omillar ta'sirida, hatto, eng yirik tashkilotlar ham reja tuzmaydilar, strategiya tanlamaydilar. Ammo, faoliyatni rejalashtirish juda ko'p foyda keltiradi.

Loyihalash - bu kontseptsianing paydo bo'lishidan boshlab uni amalga oshirishgacha bo'lgan korxonani tuzish va rivojlantirish bo'yicha faoliyat. G'oyani hayotga tatbiq etish uchun reja tuziladi, bu vaqt davrlari va davom etayotgan jarayonlar bo'yicha bo'lingan barcha keyingi harakatlar stsenariysi. Jarayonlar parallel ravishda ham, bir-biridan mustaqil ravishda ham, o'zaro yaqin aloqada ham amalga oshirilishi mumkin. Innovatsion ishlanmalar turli sohalarda chuqur bilim talab qiladi inson faoliyati Kalit so'zlar: iqtisodiyot, qurilish, moliya, odamlar bilan ishlash. G'oyani amalga oshirish har doim ma'lum o'zgarishlarni talab qiladi va ularni sifat jihatidan boshqarish uchun maxsus bilimga ega bo'lgan shaxs - loyiha menejeri tayinlanadi.

Loyihani boshqarish deb aytishimiz mumkin kasbiy faoliyat inson, uning mohiyati resurslarni maqbul taqsimlash va kerakli natijaga erishish uchun odamlarga ta'sir qilish uchun eng zamonaviy bilimlar, usullar, vositalar, texnologiyalardan foydalanishdir. An'anaviy operativ boshqaruv tez o'zgarib, tez rivojlanayotgan va o'zgaruvchan atrof-muhit sharoitlariga integratsiyalasha olmaydi.

Loyihani boshqarishning o'ziga xos xususiyati shundaki, asosiy huquqlar, shuningdek erishilgan natijalar uchun javobgarlik kichik bir guruh odamlar yoki hatto bir kishi - loyiha menejeri qo'lida to'plangan. Bu loyiha menejeri har bir jarayonning barcha o'ziga xos xususiyatlarini bilish qobiliyatini anglatmaydi, uning vazifasi mutaxassislarni tanlash va eng samarali taqsimlash, shuningdek, ular o'rtasidagi mehnat taqsimoti uchun o'z mahoratidan foydalanishdir. Loyiha boshqaruvini shakllantirish va rivojlantirish yo'lidagi yana bir jiddiy to'siq, menimcha, bu sohadagi mutaxassislarning tarqoqligidir. Bizda bir nechta assotsiatsiyalar mavjud, ulardan eng mashhurlari PMI (Loyihalarni boshqarish instituti) va Xalqaro loyihalarni boshqarish assotsiatsiyasi (IPMA), ammo, afsuski, bizda hali ham bitta professional hamjamiyat

yo'q. O'ylaymanki, yaqin kelajakda shunday professional hamjamiyatni yaratish, birinchidan, turli standartlarga amal qiladigan mutaxassislarni birlashtirsa, ikkinchidan, mamlakatimizda loyihalarni boshqarish standartlarini, jumladan, yangi yondashuvlarni ishlab chiqish va rivojlantirish imkonini beradi. , milliy sertifikatlash va boshqalar.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Dobrolyubova, E.; Alexandrov, O.; Efremov, A. Is Russia Ready for Digital Transformation? *Common. Comput. Inf. Sci.* 2017, 745, 431-444, doi:10.1007/978-3-319-69784-0_36.

2. Trusova, N. Government social-economic policy under the digital economy in the foreign countries and Russia. *Econ. Ann.* 2019, 180, 88-96, doi:10.21003/EA.V180-10.

3. Barmota, K.A.; Akhmetshin, E.M.; Andryushchenko, I.Y.; Tagibova, A.A.; Meshkova, G.V.; Zekiy, A.O. Problems of business processes transformation in the context of building digital economy. *Entrep. Sustain. Issues* 2020, 8, 945-959, doi: 10.9770 / jesi.2020.8.1(63).

4. Berman, S.J. Digital transformation: Opportunities to create new business models. *Strategist. Leadersh.* 2012, 40, 16-24, doi: 10.1108 / 10878571211209314.

5. Romanovskaya, E.V.; Kuznetsov, V.P.; Andryashina, N.S.; Garina, E.P.; Garin, A.P. Development of the system of Operational and Production Planning in the Conditions of Complex Industrial Production. In *Digital Economy: Complexity and Variety vs. Rationality*; Springer: Cham, Switzerland, 2020; pp. 572-583.